

PODMIENKY VÝKONU DETENCIE

CONDITIONS OF ENFORCEMENT OF DETENTION

Simona Ferenčíková

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

ABSTRAKT

V tomto príspevku autor poukazuje na teoretické a aplikačné problémy týkajúce sa zákonných podmienok výkonu ochranného opatrenia- detencie v podmienkach Slovenskej republiky. Autor analyzuje najmä procesnoprávne podmienky výkonu detencie v zmysle normatívneho znenia platného Trestného poriadku, ale aj v zmysle ďalších právnych predpisov. V závere formuluje návrhy de lege ferenda, ktoré by precizovali súčasnú právnu úpravu a akcentovali jej efektívnosť.

ABSTRACT

In this article the author points on theoretical and practical problems related to the legal conditions of enforcement of protective measure- detention in the legal conditions of Slovak republic. The author analyses mainly procedural legal conditions of enforcement of detention according the Slovak Code of Criminal Procedure and according the others enactments. At the conclusion the author formulates proposals de lege ferenda to elaborate actual legal regulations and to accent effectivity of legal regulations.

I. ÚVOD

Na naplnenie primárneho účelu Trestného zákona a Trestného poriadku spočívajúceho v ochrane spoločenských vzťahov pred trestnými činmi nestačí len vydávať rozhodnutia v trestnom konaní, ale je potrebné tieto rozhodnutia aj vykonať. Táto skutočnosť determinuje relevanciu vykonávacieho konania, ktoré spravidla nadväzuje na vydanie rozhodnutia súdu. Vykonávacie konanie upravuje postup súdu, orgánov činných v trestnom konaní, prípadne iných orgánov verejnej moci pri uskutočňovaní obsahu vydaného rozhodnutia.¹

Základná právna úprava výkonu ochranných opatrení je obsiahnutá v druhej hlave štvrtej časti Trestného poriadku v rámci ustanovení § 445 až § 464; ide však iba o rámcovú úpravu. Obmedzuje sa predovšetkým len na ustanovenia o tom, ako vyvolať výkon rozhodnutia, na koho sa treba obrátiť so žiadosťou o vykonanie jeho jednotlivých výrokov. Neobsahuje však ustanovenia o tom, ako jednotlivé výroky vykonať, vrátane výroku, ktorým bolo uložené ochranné opatrenie. Tieto otázky sú spravidla obsiahnuté v osobitných vykonávacích predpisoch vydaných tými orgánmi, ktorým vlastné vykonávanie obsahu rozhodnutia prislúcha.²

Trestný poriadok upravuje podmienky výkonu detencie v ustanoveniach § 462 a § 463. Okrem Trestného poriadku je veľmi stručná normatívna úprava výkonu detencie obsiahnutá aj vo vyhláske Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 543/2005 Z.z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špeciálny súd

¹ MINÁRIK, Š. a kol.: *Trestný poriadok. Komentár*. Bratislava: IURA EDITION, 2010, ISBN: 978-80-8078-369-3, s. 966.

² IVOR, J. a kol.: *Trestné právo procesné. Druhé, doplnené a prepracované vydanie*. Bratislava: IURA EDITION, 2010, ISBN 978-80-8078-309-9, s. 804.

a vojenské súdy (ďalej len „vyhlášky č. 543/2005 Z.z.“). Osobitný zákon, ktorý by podrobnejšie upravoval spôsob výkonu detencie, však v Slovenskej republike neexistuje.

II. PODMIENKY VÝKONU DETENCIE PODĽA TRESTNÉHO PORIADKU

Jednotlivé druhy ochranných opatrení s výnimkou detencie môže súd uložiť priamo na hlavnom pojednávaní, kedy o nich rozhodne rozsudkom. Súčasne si súd v zmysle § 289 ods. 2 Tr. por. môže vyhradiť rozhodovanie o ochrannom opatrení na verejné zasadnutie, kedy dôjde k ich uloženiu uznesením. Spravidla pôjde o situáciu, kedy súd pre uloženie ochranného liečenia, ochranného dohľadu, ochrannej výchovy alebo zhabania veci potrebuje vykonať ďalšie dokazovanie. Ak súd rozhoduje o uložení ochranného liečenia, ochrannej výchovy, ochranného dohľadu a zhabaní veci, pričom nejde o prípad, kedy si rozhodovanie o nich vyhradil podľa § 289 ods. 2 Tr. por., môže súd tieto ochranné opatrenia uložiť na verejnom zasadnutí len vtedy, ak to navrhne prokurátor.

O návrhu na umiestnenie odsúdeného v detenčnom ústave rozhoduje súd na verejnom zasadnutí. Táto skutočnosť vyplýva z § 299 ods. 2 Tr. por., čo znamená, že o detencii ako druhu ochranného opatrenia sa môže rozhodovať len na verejnom zasadnutí, nie na neverejnom zasadnutí, najmä z dôvodu okruhu subjektov, ktoré sú oprávnené takýto návrh podať (minister spravodlivosti, prokurátor, riaditeľ ústavu na výkon trestu odňatia slobody, zariadenie ústavnej zdravotnej starostlivosti) a súčasne z dôvodu hmotnoprávnych podmienok ukladania detencie, ktoré sa vo všetkých prípadoch viažu na výkon trestnoprávnej sankcie, či už trestu odňatia slobody alebo ochranného liečenia.

Procesná úprava podmienok výkonu detencie v našich právnych podmienkach však nie je podľa nášho názoru dostačujúca. Je síce opodstatnené využívanie tzv. legislatívnych skratiek a odkazovanie na už existujúcu právnu úpravu, ktorú možno primerane aplikovať, ako tomu je v prípade právnej úpravy ochranného liečenia (právna úprava obsiahnutá v Trestnom poriadku a vo vyhláške č. 543/2005 Z.z.), ktorá sa primerane aplikuje aj na inštitút detencie. Aj samotné primerané aplikovanie však môže viesť k aplikačným problémom alebo nejednoznačným výkladom existujúcich primerane aplikovaných ustanovení. Výkon tak závažného ochranného opatrenia, akým detencia nepochybne je, si podľa nášho názoru vyžaduje osobitnú legislatívnu pozornosť. V tomto smere možno akcentovať potrebu prijatia obdobnej právnej úpravy, akým je v Českej republike samostatný zákon o výkone zabezpečovacej detencie.³

Ustanovenie § 462 ods. 1 Tr. por. rozlišuje dôvody, na základe ktorých môže súd odsúdenému uložiť detenciu, pričom podľa toho rozlišuje aj subjekt oprávnený podať návrh na uloženie detencie.⁴ Konkrétne, pred skončením výkonu trestu odňatia slobody odsúdeného, ktorý znovu spáchal obzvlášť závažný zločin alebo zločin zo sexuálneho motívu, môže minister spravodlivosti navrhnúť jeho umiestnenie do detenčného ústavu po výkone trestu odňatia slobody. Minister spravodlivosti je oprávnený podať návrh na umiestnenie do detenčného ústavu len v prípade, ktorý v hmotnoprávnej úprave zodpovedá fakultatívnemu ukladaniu detencie podľa § 81 ods. 3 Tr. zák..

V ostatných prípadoch návrh na umiestnenie odsúdeného v detenčnom ústave môže podať prokurátor alebo riaditeľ ústavu na výkon trestu, v ktorom odsúdený vykonáva trest odňatia slobody. Týmto prípadom zodpovedá hmotnoprávna úprava obligatórneho uloženia detencie podľa § 81 ods. 1 Tr. zák. a hmotnoprávna úprava fakultatívneho uloženia detencie podľa § 81 ods. 2 Tr. zák..

³ Zákon č. 129/2008 Sb. o výkone zabezpečovacej detencie a o zmene niektorých súvisiacich zákonov.

⁴ MINÁRIK, Š. a kol.: *Trestný poriadok. Komentár*. Bratislava: IURA EDITION, 2010, ISBN: 978-80-8078-369-3, s. 1064.

Máme za to, že procesná úprava opomenula aj štvrtý subjekt, ktorý je oprávnený podať návrh na umiestnenie do detenčného ústavu, a to v prípade fakultatívneho ukladania detencie podľa § 81 ods. 4 Tr. zák., kedy súd rozhodne na návrh zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti. Predmetný ods. 4 § 81 Tr. zák. bol do Trestného zákona zavedený zákonom č. 262/2011 Z.z., ktorý novelizoval Trestný zákon s účinnosťou od 1. septembra 2011. Z normatívneho znenia explicitne vyplýva, že v prípade uplatnenia tohto hmotnoprávneho dôvodu ukladania detencie súd bude rozhodovať na základe návrhu jediného subjektu, ktorý je v predmetnom ustanovení exaktne uvedený, a to na základe návrhu zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti, v rámci ktorého sa vykonáva ústavné ochranné liečenie.

Na druhej strane možno za relevantný považovať aj názor vyplývajúci z komparácie všetkých štyroch ustanovení upravujúcich hmotnoprávne podmienky ukladania detencie obsiahnuté v § 81 Tr. zák.. V § 81 ods. 1 Tr. zák. je exaktne uvedené, že súd rozhoduje na základe návrhu prokurátora a riaditeľa ústavu na výkon trestu odňatia slobody. V § 81 ods. 4 Tr. zák. je tiež exaktne uvedené, že súd rozhoduje na základe návrhu zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti. Možno teda vyvodiť jednoznačný záver, že v týchto prípadoch je subjekt podania návrhu na umiestnenie do detenčného ústavu exaktne špecifikovaný.

V § 81 ods. 2 a ods. 3 Tr. zák. je možné sa zhodnúť na skutočnosti, že v oboch prípadoch má súd fakultatívnu možnosť rozhodnúť o umiestnení páchatel'a do detenčného ústavu z dôvodov v zákone špecifikovaných, ale subjekty oprávnené na podanie takého návrhu z predmetných ustanovení nevieme vyvodiť. V danom prípade by sme mohli za použitia gramatického a logického výkladu uvažovať o riaditeľovi ústavu, keďže sa jedná o situáciu, kedy prebieha výkon trestu odňatia slobody a taktiež o prokurátorovi, keďže ten vykonáva dozor nad výkonom ochranných opatrení a kontrolu ich výkonu. Z § 81 ods. 3 Tr. zák. však nevieme oprávnený subjekt vyvodiť ani implicitne. A práve tu je logická nadväznosť na procesnú právnu úpravu, ktorá v zmysle § 462 ods. 1 Tr. por. precizuje subjekty podania návrhu na umiestnenie páchatel'a do detenčného ústavu. Nevyhnutne musí byť špecifikovaný subjekt podania návrhu pre prípad uvedený v § 81 ods. 3 Tr. zák., čo je aj naplnené v podobe ministra spravodlivosti.

Vzhľadom na všetky doposiaľ uvedené argumenty potom možno povedať, že procesná úprava je minimálne nepresná v tom, keď v § 462 ods. 1 Tr. por. konštatuje, že „v ostatných prípadoch môže návrh podať prokurátor alebo riaditeľ ústavu na výkon trestu odňatia slobody“, pretože takáto potreba vyvstáva len v prípade fakultatívneho ukladania detencie podľa § 81 ods. 2 Tr. zák..

Podľa § 462 ods. 2 Tr. por. sa pri rozhodovaní o návrhu na umiestnenie do detenčného ústavu postupuje primerane podľa § 446a ods. 1 Tr. por., ktoré upravuje inštitút pokračovania v ochrannom liečení.

Týmto ustanovením sa upravuje príslušnosť súdu na rozhodovanie o umiestnení do detenčného ústavu. O návrhu na umiestnenie do detenčného ústavu bude rozhodovať predseda senátu okresného súdu, v ktorého obvode sa vykonáva trest odňatia slobody, a to na verejnom zasadnutí. Príslušnosť súdu je daná výnimkou z § 406 ods. 2 Tr. por., keďže ide o súd, ktorý je najbližšie k miestu výkonu trestu odňatia slobody odsúdeného. Pred rozhodnutím musí byť odsúdený na verejnom zasadnutí vypočutý. K výsluchu obvineného nemusí dôjsť v dvoch zákonom predpokladaných situáciách, teda vtedy, ak to jeho zdravotný stav neumožňuje alebo ak požiadal, aby sa verejné zasadnutie konalo v jeho neprítomnosti.

Ústav na výkon trestu odňatia slobody, v ktorom odsúdený vykonáva trest odňatia slobody, za účelom umiestnenia do detenčného ústavu oznámi súdu, v ktorého obvode sa vykonáva trest odňatia slobody, s dostatočným predstihom predpokladané skončenie výkonu trestu a zároveň zašle súdu lekársku správu o dosiahnutom výsledku ochranného liečenia tak, aby bolo možné rozhodnúť do skončenia výkonu trestu odňatia slobody. Správu o výsledku

ochranného liečenia zašle v prípade, ak sa jedná o umiestnenie do detenčného ústavu z dôvodu podľa § 81 ods. 2 Tr. zák., teda v prípade, kedy sa počas výkonu trestu odňatia slobody vykonávalo ochranné liečenie. Uvedenú informačnú povinnosť má súd stanovenú z časového hľadiska s „dostatočným predstihom“. Vzhľadom na potrebu nariadenia verejného zasadnutia a vypočutia odsúdeného možno za primeranú lehotu považovať lehotu počítanú na týždne, ba až mesiace (s ohľadom na ods. 3, ktorý predpokladá, že súd rozhodne skôr ako 30 dní pred koncom výkonu trestu odňatia slobody a v tomto termíne bude odsúdený už aj dodaný do detenčného ústavu). Táto lehota však nesmie byť ani príliš dlhá, keďže lekárska správa o dosiahnutom výsledku ochranného liečenia musí odrážať reálne dosiahnutý výsledok ochranného liečenia počas výkonu trestu odňatia slobody.⁵

Máme za to, že v prípade, ak bolo o umiestnení do detenčného ústavu rozhodnuté podľa § 81 ods. 4 Tr. zák., predmetnú lekársku správu o výsledku, resp. priebehu ochranného liečenia zašle konajúcemu súdu zariadenie ústavnej zdravotnej starostlivosti. Otázkou však je, ktorý súd bude príslušný na rozhodnutie o umiestnení do detenčného ústavu, keďže § 81 ods. 4 Tr. zák. predstavuje situáciu viažucu sa na výkon ústavného ochranného liečenia v zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti a nie na výkon trestu odňatia slobody. Vzhľadom na zásady platné pre vykonávanie konanie a na prípustnosť analógie (aj analógie v prípade výnimiek) možno konštatovať, že v danom prípade bude zrejme na rozhodovanie o umiestnení do detenčného ústavu príslušný súd, v ktorého obvode sa nachádza zariadenie ústavnej zdravotnej starostlivosti, v ktorom sa vykonáva ústavné ochranné liečenie.

V tejto súvislosti poukazujeme taktiež na skutočnosť, že v spomínanom odseku 2 § 462 Tr. por. je upravené konanie o umiestnení do detenčného ústavu, nie konanie o ďalšom trvaní detencie. Ako možné rozhodnutie súdu sa tak javí rozhodnutie o umiestnení do detenčného ústavu, ako aj rozhodnutie o neumiestnení do detenčného ústavu. O prepustení z detencie môže súd rozhodnúť až pri rozhodovaní o trvaní detencie.⁶ Proti uzneseniu o umiestnení do detenčného ústavu, resp. o neumiestnení do detenčného ústavu je prípustná sťažnosť, ktorá nemá odkladný účinok.

V prípade, ak príslušný súd rozhodne o umiestnení do detenčného ústavu po výkone trestu odňatia slobody, v zmysle zákona o výkone trestu sa zabezpečí dodanie odsúdeného do detenčného ústavu. Postupuje sa pritom podľa § 80 ods. 3 zákona č. 475/2005 Z.z. v súčinnosti s § 80 ods. 2 zákona č. 475/2005 Z.z.⁷, teda, ak bolo súdom rozhodnuté o umiestnení odsúdeného do detenčného ústavu po výkone trestu alebo počas prerušenia výkonu trestu, dodá Zbor väzenskej a justičnej stráže dňom ukončenia výkonu trestu alebo prerušenia výkonu trestu odsúdeného do detenčného ústavu.

Otázka znie, kto, resp. na základe ktorého ustanovenia zabezpečí dodanie páchatel'a do detenčného ústavu, keď pôjde o prípad fakultatívneho uloženia detencie podľa § 81 ods. 4 Tr. zák.. Otázkou subjektu by sme mohli zodpovedať, pretože detenčný ústav bude mať ochranu zabezpečovanú Zborom väzenskej a justičnej stráže, čo vyplýva z § 4 ods. 1 písm. b) zákona č. 4/2001 Z.z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže, podľa ktorého Zbor v rámci svojej pôsobnosti zabezpečuje ochranu objektov zboru a objektov detenčného ústavu. Taktiež možno aplikovať § 4 ods. 1 písm. k) zákona č. 4/2001 Z.z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže, podľa ktorého Zbor v rámci svojej pôsobnosti zabezpečuje a vykonáva na území Slovenskej republiky eskorty obvinených vo výkone väzby a odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody a

⁵ Pozri ČENTĚŠ, J. a kol.: *Trestný poriadok. Veľký komentár*. Bratislava: Eurokódex, 2014, ISBN 978-80-8155-021-8, s. 780.

⁶ K tomu pozri MADLIAK, J., DZADÍK, P.: *Detencia- aktuálna trestnoprávna úprava v Slovenskej republike*. In: *Bulletin advokácie*, č. 12, 2008, s. 38.

⁷ Podľa § 80 ods. 2 zákona č. 475/2005 Z.z. ak sa zabezpečí pokračovanie vo výkone ochranného liečenia ústavnou formou bezprostredne po skončení výkonu trestu, dodá Zbor dňom skončenia výkonu trestu odsúdeného do príslušného zdravotníckeho zariadenia.

dodávanie osoby po výkone trestu odňatia slobody na výkon ochranného liečenia do zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti, na výkon ochrannej výchovy do výchovného zariadenia alebo na výkon detencie do detenčného ústavu, aj keď podľa nášho názoru možno toto ustanovenie aplikovať len analogicky, pretože primárne sa viaže na dodanie do výkonu príslušných zariadení na výkon ochranných opatrení až po výkone trestu odňatia; využiť však možno analogicky tú časť ustanovenia, ktorá pojednáva o dodaní do detenčného ústavu. Mohli by sme teda polemizovať, či slovné spojenie „po výkone trestu odňatia slobody“ sa vzťahuje iba na dodanie na výkon ochranného liečenia do zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti, alebo aj na dodanie do detenčného ústavu.

Sme toho názoru, že časový aspekt stanovený na obdobie po výkone trestu odňatia slobody sa vzťahuje na všetky tri uvedené dodania, teda na dodanie na výkon ochranného liečenia do zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti, aj na dodanie na výkon ochrannej výchovy, a teda v konečnom dôsledku aj na dodanie osoby do detenčného ústavu. Dôvodiť môžeme skutočnosťou, že v prípade dodania na výkon do ochrannej výchovy je nutné zohľadniť odkaz, poznámku 3a pod čiarou, na § 73 zákona č. 475/2005 Z.z. o výkone trestu odňatia slobody, podľa ktorého, ak súd uložil mladistvému ochrannú výchovu, je zabezpečený jej výkon a ústav (rozumej na výkon trestu odňatia slobody) má informáciu o uložení ochrannej výchovy mladistvému, dňom ukončenia výkonu trestu ústav zabezpečí dodanie mladistvého do príslušného výchovného zariadenia. Z tohto hľadiska sa teda dodanie na výkon ochrannej výchovy do výchovného zariadenia viaže na skončenie výkonu trestu odňatia slobody. To znamená, že rovnaký zámer dodania osoby do príslušného zariadenia (detenčného ústavu) po výkone trestu odňatia slobody má zákonodarca aj v prípade detencie.

Vo vyššie uvedených súvislostiach ešte uvedieme, že slovné spojenie „dodávanie osoby po výkone trestu odňatia slobody na výkon ochranného liečenia do zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti, na výkon ochrannej výchovy do výchovného zariadenia alebo na výkon detencie do detenčného ústavu“ v § 4 ods. 1 písm. k) zákona č. 4/2001 Z.z. bolo doplnené zákonom č. 372/2013 Z.z. s účinnosťou od 1. januára 2014 vrátane poznámky 3a pod čiarou k výchovnému zariadeniu. Podľa dôvodovej správy k predmetnému zákonu „Zbor zabezpečuje okrem eskort obvinených a odsúdených na území Slovenskej republiky aj dodávanie osôb, ktoré boli prepustené z výkonu trestu odňatia slobody a bol im nariadený výkon ochranných opatrení ochranného liečenia, ochrannej výchovy alebo detencie, do príslušného zariadenia alebo ústavu, čo je potrebné v zákone explicitne uviesť“.

Vzhľadom na všetky doteraz uvedené skutočnosti je potrebné prijať exaktný záver, že dodávanie osôb do detenčného ústavu príslušníkmi Zboru sa viaže iba na situácie prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody. Stále teda zostáva exaktne neupravená otázka dodania osoby do detenčného ústavu zo zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti v prípade uloženia detencie podľa § 81 ods. 4 Tr. zák.. Taktiež otázkou zostáva, či v tomto prípade nevyužiť na dodanie do detenčného ústavu Policajný zbor analogicky podľa § 448a Tr. por..

Na druhej strane je na tomto mieste vhodné spomenúť už neplatné a neúčinné ustanovenie § 47 ods. 5 zákona č. 4/2001 Z.z. o Zbore väzenskej a justičnej strážne, ktoré bolo zavedené zákonom č. 475/2005 Z.z. s účinnosťou od 1. januára 2006 až do 31. decembra 2014 (novela realizovaná zákonom č. 372/2013 Z.z. s účinnosťou od 1. januára 2014), podľa ktorého minister (spravodlivosti) môže po dohode s ministrom zdravotníctva Slovenskej republiky poveriť Zbor strážením zdravotníckych zariadení, v ktorých sa vykonáva ochranné liečenie alebo detencia, ktoré boli uložené súdom v trestnom konaní. Práve toto ustanovenie by bolo podľa nášho názoru použiteľné v prípade dodania osoby z ústavného ochranného liečenia do detenčného ústavu v prípade uloženia detencie podľa § 81 ods. 4 Tr. zák..

Vo vyššie uvedených súvislostiach je potrebné spomenúť aj § 87 ods. 4 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 368/2008 Z.z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu

trestu odňatia slobody. Podľa vyššie uvedeného ustanovenia, ak súd rozhodol o prerušení výkonu trestu odňatia slobody a nariadil umiestnenie odsúdeného v detenčnom ústave, alebo ak súd rozhodol o umiestnení odsúdeného do detenčného ústavu po výkone trestu odňatia slobody, ústav postupuje primerane podľa ods. 3 vyššie uvedeného paragrafu. Ustanovenie § 87 ods. 3 vyhlášky č. 368/2008 Z.z. primárne upravuje situáciu, kedy súd rozhodne o pokračovaní ochranného liečenia aj po výkone trestu odňatia slobody, a to v zdravotníckom zariadení. V takomto prípade sa postupuje podľa osobitného predpisu, ktorým je vyhláška č. 543/2005 Z.z. (Spravovací a kancelársky poriadok)⁸. Súčasne prepravu odsúdeného z ústavu na výkon trestu odňatia slobody do zdravotníckeho zariadenia zabezpečí ústav na výkon trestu odňatia slobody v súčinnosti so súdom, ktorý ochranné liečenie nariadil. Primeranosť pre potreby aplikácie inštitútu detencie teda znamená, že ak sa uplatní niektorý z dôvodov uloženia detencie podľa § 81 ods. 1 Tr. zák. (kedy dochádza k prerušeniu výkonu trestu odňatia slobody), § 81 ods. 2 a ods. 3 Tr. zák. (kedy ide o výkon detencie po výkone trestu odňatia slobody), potom dodanie odsúdeného do detenčného ústavu zabezpečí príslušný ústav na výkon trestu odňatia slobody, v ktorom odsúdený tento trest vykonával, a to v súčinnosti so súdom, ktorý rozhodol o umiestnení do detenčného ústavu, teda súdom, v obvode ktorého sa vykonáva trest odňatia slobody, a to dňom ukončenia alebo prerušenia výkonu trestu odňatia slobody.

Ak predseda senátu v zmysle § 462 ods. 3 Tr. por. rozhodne o umiestnení odsúdeného do detenčného ústavu, postupuje sa primerane podľa § 446a ods. 3 Tr. por., ktoré primárne rieši situáciu, kedy prvostupňový súd rozhodol o pokračovaní v ochrannom liečení a nadriadený súd toto rozhodnutie na podklade podanej sťažnosti zmenil. Pre potreby detencie rozhoduje teda prvostupňový súd o umiestnení do detenčného ústavu a nadriadený súd na základe sťažnosti podanej proti uzneseniu o umiestnení do detenčného ústavu toto rozhodnutie zmenil.

V prípade rozhodnutia o umiestnení do detenčného ústavu dodajú odsúdeného do detenčného ústavu príslušníci Zboru väzenskej a justičnej stráže, a to na základe príkazu predsedu senátu, po predchádzajúcom oznámení detenčnému ústavu najmenej 30 dní vopred tak, aby po skončení výkonu trestu odňatia slobody ihneď bolo vykonané umiestnenie do detenčného ústavu, a to aj v prípade, ak proti rozhodnutiu o umiestnení do detenčného ústavu bola podaná sťažnosť a nadriadený súd o nej do ukončenia výkonu trestu odňatia slobody u odsúdeného nerozhodol. V podstate by mala byť naplnená požiadavka, aby posledný deň výkonu trestu odňatia slobody bol nástupným dňom do detenčného ústavu. Akcentujeme skutočnosť, že znova právna úprava upriamuje pozornosť na prípady uloženia detencie, ktoré sa spájajú s výkonom trestu odňatia slobody, teda prípady uloženia detencie podľa § 81 ods. 1, ods. 2 a ods. 3 Tr. zák..

Podľa § 446a ods. 3 Tr. por. sa môže postupovať primerane v tom prípade, ak sa odsúdený po právoplatnosti rozhodnutia o umiestnení do detenčného ústavu nachádza vo výkone trestu odňatia slobody. Pokiaľ odsúdený už ukončil výkon trestu odňatia slobody, využije sa na jeho dodanie do detenčného ústavu príkaz podľa § 445 ods. 2 Tr. por. znejúci na dodanie do detenčného ústavu.⁹

Ak nadriadený súd zruší rozhodnutie predsedu senátu o umiestnení odsúdeného do detenčného ústavu a rozhodne o prepustení z detencie a odsúdený bol už prevezený do detenčného ústavu, predseda senátu nadriadeného súdu nariadi jeho prepustenie z tohto zariadenia písomným príkazom, ktorý doručí bezodkladne detenčnému ústavu. Ak je potrebné prepraviť odsúdeného späť do ústavu na výkon trestu odňatia slobody, prepravu zabezpečia príslušníci Zboru väzenskej a justičnej stráže. Táto úprava sa vzťahuje na prípad, kedy bola detencia uložená podľa § 81 ods. 1 Tr. zák., kedy súčasne dochádza k prerušeniu výkonu trestu odňatia slobody.

⁸ § 82 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 543/2005 Z.z.

⁹ CENTEŠ, J. a kol.: *Trestný poriadok. Veľký komentár*. Bratislava: Eurokódex, 2014, ISBN 978-80-8155-021-8, s. 802.

dy. Ak sa rozhodnutie o umiestnení odsúdeného do detenčného ústavu zruší, resp. sa rozhodne o prepustení z detencie, potom sa logicky pokračuje vo výkone skôr prerušeného nepodmienečného trestu odňatia slobody. V prípadoch detencie uloženej podľa § 81 ods. 2 a ods. 3 Tr. zák., kedy sa predpokladá výkon detencie po skončení trestu odňatia slobody, by mal byť odsúdený prepustený na slobodu.

Trestný poriadok ďalej upravuje aj opozitnú situáciu, keď predseda senátu súdu prvého stupňa návrh na umiestnenie odsúdeného do detenčného ústavu zamietne a nadriadený súd jeho rozhodnutie zruší a sám rozhodne o umiestnení odsúdeného do detenčného ústavu. Ak nastane predmetná situácia a odsúdený bol už po skončení výkonu trestu prepustený na slobodu, postupuje predseda senátu súdu prvého stupňa primerane podľa § 445 ods. 2 Tr. por., ktoré upravuje nariadenie výkonu ochranného liečenia, teda bez meškania nariadi jeho dodanie do detenčného ústavu, ak je odsúdený nebezpečný pre svoje okolie. Možnosť poskytnutia primeranej lehoty na nástup za účelom obstarania svojich záležitostí nebude podľa nášho názoru prichádzať do úvahy, pretože s výnimkou jedného prípadu, všetky ostatné zákonné podmienky pre uloženie detencie vyžadujú, aby bol páchatel' nebezpečný pre svoje okolie. Jedine prípad zločinu zo sexuálneho motívu a recidíva obzvlášť závažného zločinu nevyžadujú podmienku nebezpečnosti pre spoločnosť, resp. dôkaz o nej, no máme za to, že už z povahy veci a preventívneho pôsobenia detencie v tomto prípade bude do úvahy prichádzať okamžité dodanie do detenčného ústavu. O dodanie do detenčného ústavu požiada predseda senátu okresné riaditeľstvo Policajného zboru podľa miesta bydliska alebo pobytu osoby, ktorej bolo uložené umiestnenie v detenčnom ústave.¹⁰

K vyššie uvedenému možno opätovne analogicky využiť konštatovanie z dôvodovej správy k zákonu č. 5/2009 Z.z., ktorým sa novelizoval Trestný poriadok, podľa ktorej „je dodanie osoby do zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti podľa príslušných ustanovení zákona o Policajnom zbore spojené aj s pátraním po uvedenej osobe. Žiadosť o dodanie, ktorá má obsahovo povahu príkazu, nie je viazané na dohodu podľa § 80 ods. 1 Spravovacieho a kancelárskeho poriadku, nakoľko ide o alternatívu nenastúpenia liečenia v termíne dohodnutom so zdravotníckym zariadením podľa ods. 1. Je samozrejme možné, že (ako v prípade výkonu akýchkoľvek iných rozhodnutí) sa z objektívnych dôvodov dotknutá osoba neprijme, v tom prípade je však potrebné zo strany zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti dôvod neprijatia náležite odôvodniť a súd podnikne ďalšie kroky spočívajúce v procesných úkonoch smerujúcich k výkonu ochranného liečenia. Zásadne by však zariadenie ústavnej zdravotnej starostlivosti malo osobu, ktorej bolo uložené ochranné liečenie, prijať“.

Na hmotnoprávne ustanovenie § 82 ods. 3 Tr. zák. nadväzuje procesnoprávne ustanovenie § 463 ods. 1 Tr. por., podľa ktorého súd, v obvode ktorého sa detencia vykonáva, najmenej jedenkrát ročne, ale vždy na návrh detenčného ústavu alebo na žiadosť odsúdeného na verejnom zasadnutí preskúma, či dôvody detencie trvajú. Predmetné ustanovenie zároveň súvisí aj s ďalším hmotnoprávnym ustanovením Trestného zákona, podľa ktorého detencia trvá dovtedy, kým ochranu spoločnosti pred páchatel'om nemožno zabezpečiť miernejšími prostriedkami. Súd je teda povinný najmenej raz ročne preskúmať, či dôvody detencie trvajú. Súd tieto dôvody preskúma bez ohľadu na to, v akej lehote bol návrh oprávneného subjektu podaný, ak taký návrh podal detenčný ústav.¹¹ Súd preskúma dôvody trvania detencie z hľadiska prevenčnej povinnosti, resp. povinnosti prevencie, ako bolo uvedené, bez ohľadu na podaný návrh oprávnenou osobou- detenčným ústavom a nie na základe žiadosti odsúdeného. Vo vzťahu k žiadosti odsúdeného totiž Trestný poriadok stanovuje lehoty, v ktorých sa takáto žiadosť môže podať, kým návrh detenčného ústavu nie je nijako časovo obmedzený.

¹⁰ MINÁRIK, Š. a kol.: *Trestný poriadok. Komentár*. Bratislava: IURA EDITION, 2010, ISBN: 978-80-8078-369-3, s. 1035

¹¹ MINÁRIK, Š. a kol.: *Trestný poriadok. Komentár*. Bratislava: IURA EDITION, 2010, ISBN: 978-80-8078-369-3, s. 1066.

Stanovenie preskúmvacej povinnosti obligatórne na verejnom zasadnutí preskúmať dôvodnosť umiestnenia odsúdeného v detenčnom ústave je dané závažnosťou zásahu do osobnej slobody odsúdeného, keďže dôvody umiestnenia v detenčnom ústave môžu trvať až doživotne. Práve preto priznáva Trestný poriadok odsúdenému právo už po šiestich mesiacoch od rozhodnutia o umiestnení v detenčnom ústave (je potrebné akcentovať, že lehota sa počíta od právoplatnosti predmetného rozhodnutia) žiadať súd o preskúmanie dôvodnosti detencie. Právo odsúdeného podať žiadosť je obmedzená časovým rozsahom 6 mesiacov práve z dôvodu, že liečba duševnej poruchy odsúdeného, ktorému bola uložená detencia, je dlhodobého charakteru. Nepredpokladá sa, že by zlepšenie zdravotného stavu prichádzalo v kratšom horizonte.¹² Záujmu ochrany práv odsúdeného zodpovedá povinnosť súdu, že ak dôvody detencie pominú, je uznesením povinný odsúdeného prepustiť z detencie. Pre počítanie lehôt v tomto prípade platí § 63 Tr. por.. K pojmu prepustenie možno využiť analógiu prepustenia z ochranného liečenia. Prepustenie z ochranného liečenia znamená prepustenie osoby z ochranného liečenia z dôvodu úspešnej liečby, t.j. ak liečenie už splnilo svoj účel. Ukončenie ochranného liečenia znamená jeho ukončenie z dôvodu, že ochranné liečenie neplní svoj účel a jeho ďalšie trvanie je zbytočné, pretože jeho účel nemožno dosiahnuť.¹³ Na základe uvedeného možno súčasne skonštatovať, že ukončenie výkonu detencie neprichádza vzhľadom na normatívne znenie podmienok trvania detencie do úvahy.

Senát, resp. samosudca uznesením na verejnom zasadnutí odsúdeného z výkonu detencie prepustí, ak dôvody detencie pominuli. Inak uznesením rozhodne, že vo výkone detencie sa bude pokračovať, pokiaľ dôvody detencie stále trvajú. V prípade oboch rozhodnutí si súd vyžiada odborný lekársky posudok. V rámci posudku sa zhodnotí z medicínskeho hľadiska aktuálny zdravotný stav odsúdeného v jeho psychickej- duševnej rovine, pričom práve výsledok príslušných odborníkov o nebezpečnosti odsúdeného pre spoločnosť determinuje rozhodnutie súdu o prepustení z výkonu detencie či pokračovaní vo výkone detencie. Zastávame názor, že pre daný prípad nepostačuje odborné vyjadrenie, ale vyžiadany by mal byť znalecký posudok z príslušného odboru (psychiatria). Pre komplexnosť je potrebné dodať, že súdom príslušným na rozhodnutie o pokračovaní umiestnenia v detenčnom ústave, resp. o prepustení z detencie je v danom prípade súd, v obvode ktorého sa detencia vykonáva. Proti uzneseniu o prepustení z detencie, ako aj proti uzneseniu o pokračovaní v detencii je prípustná sťažnosť, ktorá nemá odkladný účinok až na jednu zákonom stanovenú výnimku; odkladný účinok má iba sťažnosť podaná prokurátorom proti uzneseniu o prepustení z detencie.

V súvislosti s preskúmvaním dôvodov trvania detencie možno poukázať na ďalší nedostatok procesnoprávnej úpravy výkonu detencie podľa Trestného poriadku, a síce, že absentuje zakotvenie konkrétnej lehoty potrebnej na prijatie rozhodnutia súdu, v rámci ktorej rozhodne o návrhu detenčného ústavu alebo žiadosti odsúdeného alebo *ex offio*.

Pokiaľ ide o prepustenie z detenčného ústavu, k prepusteniu páchatel'a z detenčného ústavu by malo podľa nášho názoru (aj podľa názorov pertraktovaných v odborných periodikách) dochádzať pozvoľna. Zásadnou skutočnosťou determinujúcou tento názor je skutočnosť, že v prípade odsúdených umiestnených v detenčnom ústave ide o nebezpečných páchatel'ov, ktorí boli dlhodobo izolovaní v umelo vytvorených podmienkach, bez kriminogénnych faktorov a pod odborným lekárskeym dohľadom. Z tohto pohľadu by aj v súlade s normatívnym znením upravujúcim trvanie detencie bolo vhodné obligatórne umiestnenie takéhoto odsúdeného (z detencie) do ústavného ochranného liečenia, na ktoré by plynule nadviazalo ešte ambulantly ochranné liečenie. Aj vzhľadom na charakter osôb, ktorým je detencia určená a ktorí sú považovaní za najnebezpečnejších páchatel'ov, je takáto postupnosť z hľadiska primárnej ochrany

¹² K tomu pozri aj JAKUBOVÁ, M.: *Budeme mať detenčný ústav?* In: Zvesti Zboru väzenskej a justičnej stráže, roč. 44, č. 3-4, 2012, s. 39.

¹³ ČENTĚŠ, J. a kol.: *Trestný poriadok. Veľký komentár*. Bratislava: Eurokódex, 2014, ISBN 978-80-8155-021-8, s. 784.

spoločnosti logická a vhodná a navyiac z praktického hľadiska realizovateľná (za prípadnej legislatívnej korektúry).

Toho času s prihliadnutím na platný právny stav možno vo vyššie uvedených súvislostiach konštatovať, že naša právna úprava nie je dostatočná, najmä čo sa týka prepustenia odsúdeného z detencie. Na jednej strane sa ustanovuje v rámci trvania detencie, že táto potrvá, dokiaľ nebude možné ochranu spoločnosti zabezpečiť miernejšími prostriedkami. Na druhej strane nemáme oporu v zákone pre prípad realizovania miernejších prostriedkov ochrany spoločnosti, až na jednu výnimku.

Vyššie myslenou výnimkou je prípad obligatórneho ukladania detencie podľa § 81 os. 1 Tr. zák., kedy umiestnením odsúdeného do detenčného ústavu dochádza k prerušeniu výkonu trestu odňatia slobody. Súčasne je potrebné spomenúť § 82 ods. 3 Tr. zák., podľa ktorého ak súd rozhodne, že dôvody detencie pominuli, rozhodne o prepustení páchatel'a a súčasne rozhodne o ďalšom výkone trestu. Syntézou oboch uvedených zákonných ustanovení dospejeme k logickému záveru, že ochrana spoločnosti je v danom prípade zabezpečená pokračovaním vo výkone trestu odňatia slobody, čo má svoju exaktnú oporu v zákone.

Analogicky by sme mohli uvažovať aj v prípade fakultatívneho uloženia detencie podľa § 81 ods. 4 Tr. zák., kedy vlastne dochádza *de facto* k prerušeniu ústavného ochranného liečenia realizovaného v zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti. Aj v tomto prípade sa núka logický záver, že ak pominú dôvody trvania detencie, možno pokračovať v ústavnom ochrannom liečení, ktoré môže byť za zákonom splnených podmienok zmenené na ambulantné ochranné liečenie.

Čo ale s prípadom fakultatívneho uloženia detencie podľa § 81 ods. 2 a ods. 3 Tr. zák., kedy dochádza k umiestneniu odsúdeného do detenčného ústavu až po výkone trestu odňatia slobody? V tomto prípade môžeme analýzou právnej úpravy dospieť k záveru, že ak pominú dôvody trvania detencie, páchatel' umiestnený v detenčnom ústave bude prepustený na slobodu. Kto alebo čo potom zabezpečí úlohu miernejšieho prostriedku na ochranu spoločnosti? Vhodným miernejším prostriedkom ochrany sa javí len ochranné liečenie vo svojej ústavnej forme.

Podľa nášho názoru je potrebné túto legislatívnu absenciu vyriešiť prijatím ustanovenia, ktoré by exaktne stanovilo obligatórnu premenu detencie na ústavné ochranné liečenie a následne na ambulantné ochranné liečenie. Môžeme konštatovať, že vyššie popísané prípady podľa § 81 ods. 1 Tr. zák. a taktiež za využitia analógie *in bonam partem* podľa § 81 ods. 4 Tr. zák. sú legislatívne alebo analogicky pokryté, aj keď v prípade detencie uloženej podľa § 81 ods. 4 Tr. zák. by mohlo byť taktiež *expressis verbis* stanovené, že dochádza k prerušeniu výkonu ústavného ochranného liečenia, aby bolo zrejmé, že práve pokračovanie v ústavnom ochrannom liečení zabezpečí miernejšie prostriedky ochrany v prípade prepustenia páchatel'a z detencie, čo determinuje najmä transparentnosť existujúcej právnej úpravy. Vo všetkých zvyšných prípadoch však primeraná a relevantná právna úprava absentuje.

Navrhujeme teda prijatie ustanovenia, podľa ktorého by sa v prípade pominutia dôvodov trvania detencie táto, ak nie je ustanovené niečo iné, premenila na ústavné ochranné liečenie, pričom návrh na zmenu by mohol dať detenčný ústav, prokurátor, ktorý vykonáva dozor nad dodržiavaním zákonnosti v detenčnom ústave, ale aj páchatel' umiestnený v detenčnom ústave. Podkladom pre rozhodnutie by bol znalecký posudok dvoch znalcov z odboru psychiatrie, ktorí by boli na verejnom zasadnutí o premene detencie na ústavné ochranné liečenie obligatórne vypočutí. Keďže by sa rozhodovalo formou uznesenia, prípustným opravným prostriedkom by bola sťažnosť s odkladným účinkom.

Zrejme bude potrebné ponechať aj možnosť prepustenia odsúdeného páchatel'a z detenčného ústavu priamo na slobodu. Potom bude ale potrebné jasne definovať, teda generalizovať hranicu, kedy dôjde priamo k prepusteniu páchatel'a na slobodu a kedy dôjde

k premene na ústavné ochranné liečenie. Ako logickým riešením sa núka práve posúdenie miery nebezpečnosti páchatel'a pre spoločnosť. Ak nebudú existovať žiadne pochybnosti o nebezpečnosti páchatel'a pre spoločnosť, aplikuje sa inštitút prepustenia z detenčného ústavu na slobodu. Ak budú o nebezpečnosti páchatel'a pre spoločnosť pochybnosti, dôjde k zmene detencie na ústavné ochranné liečenie, kde sa dovŕši proces liečby. Napriek uvedenému zastávame názor, že ak by sme aj pripustili aplikáciu inštitútu prepustenia z detenčného ústavu, bolo by vhodné vzhľadom na charakter tohto ochranného opatrenia ponechať aspoň obligatórnu premenu na ambulantné ochranné liečenie, aby páchatel', umelo izolovaný od spoločnosti, nebol vystavený bezprostrednému pôsobeniu kriminologických faktorov bez akéhokoľvek odborného, v tomto prípade lekárskeho dohľadu a pôsobenia, najmä vzhľadom na duševnú poruchu, ktorou disponuje.

Ako vyplýva z vyššie uvedeného, právo žiadať preskúmanie trvania dôvodov priznáva Trestný poriadok aj odsúdenému. Odsúdený môže takúto žiadosť o preskúmanie dôvodnosti detencie podať okrem vyššie uvedeného prípadu aj do šiestich mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia o pokračovaní detencie.

V odbornej literatúre je prezentovaný názor, že možnosť odsúdeného žiadať o preskúmanie dôvodov trvania detencie je v oboch prípadoch (rozhodnutie o umiestnení do detenčného ústavu aj rozhodnutie o pokračovaní v detencii) viazaná na rovnakú lehotu 6 mesiacov. Taktiež je možné sa stretnúť s názorom, podľa ktorého nie je opodstatnené, aby odsúdený mohol žiadať o preskúmanie dôvodov trvania detencie „do šiestich mesiacov“ od právoplatnosti rozhodnutia o pokračovaní detencie¹⁴ na rozdiel od rozhodnutia o uložení detencie, kde má možnosť podať takúto žiadosť po 6 mesiacoch od právoplatnosti rozhodnutia o uložení detencie. Podľa vyššie uvedeného názoru by sa právna úprava mala v tomto smere zmeniť rovnako ako v prípade preskúmania dôvodnosti detencie po uplynutí šiestich mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia o umiestnení v detenčnom ústave. Odsúdený by teda mal mať právo podať žiadosť o preskúmanie dôvodnosti detencie po (a nie do) uplynutí šiestich mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia o pokračovaní detencie.

Zastávame však iný názor, ako boli doposiaľ prezentované a vyššie naznačené. Nesúhlasíme s názorom, že ide o rovnaké lehoty a taktiež nesúhlasíme s názorom, že by sa mali upraviť a zjednotiť. Ak vychádzame z premisy, že stav duševnej poruchy si vyžaduje liečbu aspoň 6 mesiacov, potom je opodstatnený názor, aby odsúdený umiestnený v detenčnom ústave podal žiadosť až po 6 mesiacoch od právoplatnosti umiestnenia v detenčnom ústave. Pri analýze ďalšieho prípadu, kedy bolo rozhodnuté o pokračovaní v detencii (napríklad aj na základe žiadosti preskúmania odsúdeného, či dôvody detencie trvajú, ktorú podal po 6 mesiacoch od právoplatnosti rozhodnutia o umiestnení v detenčnom ústave), je podľa nášho názoru opodstatnené, aby žiadosť mohol podať do 6 mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia o pokračovaní v detencii, pretože tak nemusí čakať na uplynutie pol roka, ale môže napríklad podať žiadosť už po 4 mesiacoch od rozhodnutia o pokračovaní detencie, čo je stanovené v prospech odsúdeného, pretože ak sa jeho zdravotný stav zlepšil, potom môže byť z detencie prepustený. Navrhujeme súčasne, aby v danom prípade došlo k úprave normatívneho znenia iba v tom zmysle, aby odsúdený mohol podať opakovanú žiadosť aj skôr ako 6 mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia o pokračovaní v detencii, ak sa v opakovanej žiadosti uvedú nové skutočnosti odôvodňujúce prepustenie z detencie. V opačnom prípade nech je zachovaná lehota 6 mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia o pokračovaní v detencii.

Osobitne je potrebné ešte spomenúť situáciu, ak dôjde k prepusteniu z detencie, ktorá bola obligatórne uložená podľa § 81 ods. 1 Tr. zák., pri ktorej súčasne dochádza k obligatórnemu prerušeniu výkonu trestu odňatia slobody. V takomto prípade má súd povinnosť rozhodnúť

¹⁴ JAKUBOVÁ, M.: *Budeme mať detenčný ústav?* In: Zvesti Zboru väzenskej a justičnej stráže, roč. 44, č. 3-4, 2012, s. 39.

zároveň o výkone trestu odňatia slobody, ktorý bol v dôsledku uloženia detencie prerušený. Doba pobytu v detenčnom ústave sa do výkonu trestu odňatia slobody nezapočítava.

Na úpravu procesných podmienok výkonu detencie sa nepochybne vzťahuje aj § 464 Tr. por., podľa ktorého Trestný poriadok zveruje právomoc dozerať nad výkonom taxatívne vymedzených ochranných opatrení prokurátorovi, ktorého možno označiť ako tzv. dozorového prokurátora.¹⁵ Podľa predmetného ustanovenia prokurátor, v ktorého obvode sa vykonáva ochranné liečenie, ochranná výchova, ochranný dohľad alebo detencia, dozera na ich výkon podľa osobitného zákona. V súvislosti s výkonom dozorovej povinnosti zo strany prokurátora môže aj samotný prokurátor iniciovať začatie konania o prepustení páchateľa z výkonu detencie. Možno súhlasiť s názorom pertraktovaným v odbornej literatúre, aby sa okruh osôb oprávnených podať návrh na preskúmanie dôvodov trvania detencie rozšíril z dôvodov naznačených vyššie aj o prokurátora.¹⁶

III. OSTATNÉ PROCESNOPRÁVNE PODMIENKY VÝKONU DETENCIE

Ako bolo uvedené v úvode tejto kapitoly, procesné ustanovenia upravujúce výkon detencie obsahuje aj vyhláška č. 543/2005 Z.z. (Spravovací a kancelársky poriadok súdu). Výkonu detencie podľa predmetnej vyhlášky je venované iba jedno ustanovenie § 83b, podľa ktorého, ak súd nariadil umiestnenie odsúdeného v detenčnom ústave, postupuje sa primerane podľa § 82 ods. 2 vyhlášky č. 543/2005 Z.z., ktorý vlastne upravuje výkon ochranného liečenia vo výkone trestu odňatia slobody.

Podľa § 82 ods. 2 vyhlášky okresný súd, v ktorého obvode sa ochranné liečenie vykonáva, rozhodne ešte pred ukončením výkonu trestu o pokračovaní v ochrannom liečení po ukončení výkonu trestu odňatia slobody, prepustení z ochranného liečenia alebo ukončení ochranného liečenia postupom podľa predpisu o konaní pred súdmi¹⁷; ak rozhodne o pokračovaní v ochrannom liečení, rozhodne aj o spôsobe ďalšieho výkonu. Pred rozhodnutím postupuje tak, aby v prípade potreby včas oznámil zariadeniu ústavnej zdravotnej starostlivosti dodanie odsúdeného a na tento účel si môže vyžiadať aj predbežné vyjadrenie psychiatrického oddelenia¹⁸ prostredníctvom riaditeľa ústavu. Ústav na výkon trestu odňatia slobody postupuje po podaní správy o priebehu a výsledku ochranného liečenia podľa osobitného predpisu. Týmto osobitným predpisom je § 87 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 368/2008 Z.z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody.

Primerané použitie predmetného ustanovenia pre výkon detencie vlastne znamená, že okresný súd, v obvode ktorého sa vykonáva trest odňatia slobody, rozhodne ešte pred ukončením výkonu trestu odňatia slobody o umiestnení odsúdeného v detenčnom ústave po ukončení trestu odňatia slobody. Pred rozhodnutím o umiestnení odsúdeného v detenčnom ústave postupuje tak, aby v prípade potreby oznámil včas detenčnému ústavu dodanie odsúdeného do detenčného ústavu.

Predmetná právna úprava je podľa nášho názoru nedostatočná. Vyššie uvedené primerane použité ustanovenie sa podľa nášho názoru totiž vzťahuje iba na prípady uloženia detencie podľa § 81 ods. 2 a ods. 3 Tr. zák., kedy dochádza k fakultatívnemu uloženiu detencie síce ešte počas trvania výkonu trestu odňatia slobody, ale k samotnému výkonu až po výkone trestu. Zastávame názor, že nie je použiteľná v prípade fakultatívneho uloženia detencie podľa §

¹⁵ MINÁRIK, Š. a kol.: *Trestný poriadok. Komentár*. Bratislava: IURA EDITION, 2010, ISBN: 978-80-8078-369-3, s. 1067.

¹⁶ K tomu pozri MADLIAK, J., DZADÍK, P.: *Detencia- aktuálna trestnoprávna úprava v Slovenskej republike*. In: *Bulletin advokácie*, č. 12, 2008, s. 38.

¹⁷ § 446a ods. 3 a ods. 4 zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok.

¹⁸ § 80 ods. 1 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 368/2008 Z.z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody.

81 ods. 4 Tr. zák., kedy sa vykonáva ochranné liečenie v zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti. Otázka znie, do akej miery sa predmetné ustanovenie vzťahuje aj na prípad obligatórneho uloženia detencie podľa § 81 ods. 1 Tr. zák., kedy sa výkon trestu odňatia slobody preruší. Odpoveď, aspoň čo sa subjektu dodania týka, možno nájsť v § 80 ods. 3 zákona č. 475/2005 Z.z., podľa ktorého, ak bolo súdom rozhodnuté o umiestnení odsúdeného do detenčného ústavu po výkone trestu alebo počas prerušenia výkonu trestu, postupuje sa primerane podľa odseku 2 (Zbor zabezpečí dodanie odsúdeného do detenčného ústavu).

Podľa nášho názoru je generálnym prvkom oboch ustanovení skutočnosť, že si vyžaduje bezodkladné dodanie do detenčného ústavu a súčasne bezodkladné či už prerušenie výkonu trestu odňatia slobody alebo ochranného liečenia. Z platnej právnej úpravy vyplýva, že zrejme nebude dochádzať k žiadnemu osobitnému rozhodovaniu o prerušení výkonu trestu odňatia slobody či ochranného liečenia.

IV. ZÁVER

V závere sa pokúsime formulovať ďalšie návrhy *de lege ferenda*, ktoré by podľa nášho názoru prispeli k efektívnosti trestnoproscesnej úpravy výkonu detencie.

Súčasná právna úprava inštitútu povinnej obhajoby obsiahnutá v § 37 Tr. por. nevyžaduje explicitne povinnú obhajobu v konaní, v ktorom sa rozhoduje o detencii, teda o umiestnení páchatel'a do detenčného ústavu, ako je tomu napríklad v prípade rozhodovania o uložení ochranného liečenia s výnimkou protialkoholického a protitoxikomanického liečenia podľa § 37 ods. 3 Tr. por..

Pri analýze § 37 ods. 1 písm. a), prípadne písm. c) Tr. por. a § 81 ods. 1, 2, a 3 Tr. zák. však môžeme povedať, že pokiaľ ide o osoby vo výkone trestu odňatia slobody, alebo o osoby, ktoré opakovane spáchali obzvlášť závažný zločin, ktorým sa súčasne ukladá detencia, v prípade týchto prichádza do úvahy a aj musí byť obligatórne splnená zákonná požiadavka povinnej obhajoby.

V ostatných prípadoch, ako sú napríklad páchatelia trestných činov zo sexuálneho motívu alebo páchatelia úmyselných trestných činov, ktorí sú súčasne nebezpeční pre spoločnosť, však nie je dôvod na aplikáciu povinnej obhajoby, pokiaľ nenastane skutočnosť, že súd bude mať pochybnosť o spôsobilosti obvineného sa náležite obhajovať, čo možno považovať za istý nedostatok právnej úpravy, pretože práve kvalifikovanú obhajobu pri ukladaní detencie, ktorá spôsobuje závažný zásah do práv fyzickej osoby, možno definovať ako relevantnú a potrebnú.

V prípade ukladania detencie možno aplikovať aj § 38 Tr. por., ktorý upravuje obligátnosť povinnej obhajoby vo vykonávacom konaní, v ktorom súd rozhoduje na verejnom zasadnutí, kedy musí mať odsúdený obhajcu. V tomto prípade by u osoby umiestnenej v detenčnom ústave podľa platného právneho stavu prichádzala povinná obhajoba do úvahy len z dôvodu uvedenom v § 38 ods. 1 písm. d), teda z dôvodu pochybnosti o spôsobilosti sa náležite obhajovať.

Preto v tomto smere navrhujeme právnu úpravu inštitútu povinnej obhajoby exaktne rozšíriť aj o konania, v rámci ktorých dochádza k rozhodovaniu o umiestnení osoby do detenčného ústavu. Český Trestný poriadok upravuje v § 36 inštitút nutnej obhajoby, pričom v ods. 4 písm. b) exaktne ustanovuje, že obvinený musí mať obhajcu v konaní, v ktorom sa rozhoduje o uložení alebo zmene zabezpečovacej detencie alebo o uložení alebo zmene ochranného liečenia, s výnimkou ochranného liečenia protialkoholického. Myslíme si, že touto právnou úpravou by sa mala inšpirovať aj Slovenská republika a priamo § 37 ods. 3 Tr. por. rozšíriť aj o prípad konania, v ktorom sa rozhoduje o uložení detencie, no súčasne si myslíme, že by táto podmienka povinnej obhajoby mala platiť aj vo vykonávacom konaní, a teda v konaní,

v ktorom sa rozhoduje o trvaní detencie (či už o pokračovaní v trvaní detencie alebo o prepustení z výkonu detencie).

Podľa § 46 ods. 8 Tr. por. ak orgán činný v trestnom konaní alebo súd zistí, že poškodenému hrozí nebezpečenstvo v súvislosti s pobytom obvineného alebo odsúdeného na slobode, poskytne mu informáciu o tom, že obvinený bol prepustený z výkonu väzby alebo z nej ušiel, alebo taktiež o tom, že odsúdený bol prepustený z výkonu trestu odňatia slobody alebo z neho ušiel. Poškodený už v prípravnom konaní môže požiadať prokurátora a v konaní pred súdom súd, aby bol informovaný o skutočnostiach uvedených v ods. 8 § 46 Tr. por.. Ak je odsúdený vo výkone trestu odňatia slobody, žiadosť sa podáva na súde, ktorý rozhodol v prvom stupni.

Rovnako tak § 139 Tr. por. upravuje tento inštitút aj vo vzťahu k svedkovi. Ak orgán činný v trestnom konaní alebo súd zistí, že svedkovi hrozí nebezpečenstvo v súvislosti s pobytom obvineného alebo odsúdeného na slobode, poskytne mu informáciu o tom, že obvinený bol prepustený z výkonu väzby alebo z nej ušiel, alebo taktiež o tom, že odsúdený bol prepustený z výkonu trestu odňatia slobody alebo z neho ušiel. Svedok už v prípravnom konaní môže požiadať prokurátora a v konaní pred súdom súd, aby bol informovaný o skutočnostiach uvedených v ods. 1 § 139 Tr. por.. Ak je odsúdený vo výkone trestu odňatia slobody, žiadosť sa podáva na súde, ktorý rozhodol v prvom stupni. Na rozdiel od poškodeného sa môže svedok výslovným vyhlásením písomne alebo ústne do zápisnice vzdať týchto práv.

Vzhľadom na charakter ochranného opatrenia detencie navrhujeme, aby sa predmetné ustanovenia rozšírili aj o situácie, kedy pôjde o prepustenie alebo útek osoby umiestnenej v detenčnom ústave. Samozrejme, vzhľadom na podmienky ukladania detencie by sa žiadosť mohla podávať iba súdu, a to konkrétne súdu, ktorý rozhodol o uložení detencie. Informácie o úteku osoby umiestnenej v detenčnom ústave z tohto ústavu by detenčný ústav poskytoval súdu, ktorý detenciu uložil; následne by tento súd informoval policajný orgán, ktorý viedol trestné stíhanie v prípravnom konaní v trestnej veci, v súvislosti s ktorou bola následne detencia uložená. Povinnosťou tohto policajného orgánu by bolo následne dotknutú osobu (svedka, poškodeného) vyrozumieť.

Ďalšou skutočnosťou, ktorá súvisí s procesnými otázkami ukladania a výkonu detencie, je inštitút trestného rozkazu. Možno namietat, že daná otázka nie je problémom, ktorý je potrebné v aplikačnej praxi vôbec riešiť, ale z dôvodu transparentnosti, presnosti a jasnosti trestnoprávných noriem navrhujeme precizovať aj právnu úpravu trestného rozkazu, konkrétne len ustanovenie § 133 ods. 2 písm. j), podľa ktorého „trestným rozkazom možno uložiť ochranné opatrenie; trestným rozkazom však nemožno uložiť ochranné opatrenie zhabania majetku a ochranné opatrenie zhabania peňažnej čiastky vyššej ako 331 930,- EUR“.

Navrhovaná zmena spočíva v rozšírení okruhu ochranných opatrení, ktoré nie je možné uložiť trestným rozkazom. Normatívne znenie § 133 ods. 2 písm. j) Tr. por. je potrebné rozšíriť aj o ochranné opatrenie- detenciu. Samozrejme možno namietat, že už z hľadiska normatívnych podmienok ukladania detencie podľa Trestného zákona je zřejmé, že detencia môže byť uložená len uznesením, keďže dôvody uloženia detencie podľa § 81 ods. 1, ods. 2 a ods. 3 Tr. zák. si vyžadujú predchádzajúce uloženie nepodmienečného trestu odňatia slobody rozsudkom (prípadne súčasné uloženie ochranného liečenia) a dôvod uloženia detencie podľa § 81 ods. 4 Tr. zák. si vyžaduje predchádzajúce uloženie ústavného ochranného liečenia uznesením. Ale napriek tomu z dôvodu precíznosti právnej úpravy si dovoľujeme prezentovať aj tento návrh *de lege ferenda*.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

ochranné opatrenie, detencia, Trestný poriadok

KEY WORDS

protective measure, detention, Code of Criminal Procedure

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. ČENTÉŠ, J. a kol.: *Trestný poriadok. Veľký komentár*. Bratislava: Eurokódex, 2014, ISBN 978-80-8155-021-8
2. Dôvodová správa k zákonu č. 372/2013 Z.z.
3. IVOR, J. a kol.: *Trestné právo procesné. Druhé, doplnené a prepracované vydanie*. Bratislava: IURA EDITION, 2010, ISBN 978-80-8078-309-9
4. JAKUBOVÁ, M.: *Budeme mať detenčný ústav?* In: Zvesti Zboru väzenskej a justičnej stráže, roč. 44, č. 3- 4, 2012, s. 37-41
5. MADLIAK, J., DZADÍK, P.: *Detencia- aktuálna trestnoprávna úprava v Slovenskej republike*. In: Bulletin advokácie, č. 12, 2008
6. MINÁRIK, Š. a kol.: *Trestný poriadok. Komentár*. Bratislava: IURA EDITION, 2010, ISBN: 978-80-8078-369-3
7. Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 543/2005 Z.z. o spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špeciálny súd a vojenské sudy
8. Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 368/2008 Z.z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody
9. Zákon č. 141/1961 Sb. Trestní řád
10. Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon
11. Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok
12. Zákon č. 475/2005 Z.z. o výkone trestu odňatia slobody
13. Zákon č. 129/2008 Sb. o výkone zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů
14. Zákon č. 5/2009 Z.z., ktorým sa novelizoval Trestný poriadok
15. Zákon č. 262/2011 Z.z., ktorým sa novelizoval Trestný zákon

KONTAKTNÉ ÚDAJE AUTORA

Simona Ferencíková, JUDr., PhD.

Odborný asistent na Katedre trestného práva

UPJŠ v Košiciach Právnická fakulta, Šrobárova 2, 041 80 Košice

Telefón: +421552344145

E-mail: simona.ferencikova@upjs.sk